

DE KOERDISCHE ZOEKTOCHT NAAR EEN STAAT

Een onderzoek naar Koerdische staatsvorming in Irak en
Syrië

Ceren Özkan

Een onderzoek naar Koerdische staatsvorming in Irak en Syrië: de autonomie van de Koerden, hun verlangen naar onafhankelijkheid en hun strijd tegen de Islamitische Staat.

Koerden zijn het grootste volk in het Midden-Oosten zonder een onafhankelijke staat. Naast de twintig miljoen Koerden in Turkije leven er zes miljoen Koerden in Irak, tien tot twaalf miljoen in Iran en twee tot drie miljoen in Syrië. Als oervolk met een Indo-Europese taal leven de Koerden sinds omstreeks 3000 v. Chr. in de regio die zij Koerdistan noemen, hun traditionele grondgebied. Maar enige notie van staatsvorming ontbrak onder de Koerden, waardoor zij onder de heerschappij van de Osmaanse Turken vielen.¹ Nadat de Eerste Wereldoorlog had geleid tot het uiteenvallen van het Osmaanse Rijk, raakten de Koerden verdeeld over Iran en de nieuwe natiestaten Turkije, Irak en Syrië. Het politieke beleid van deze staten zorgde voor een groot cultureel en nationaal bewustzijn onder het Koerdische volk,² waardoor het verlangen naar een onafhankelijk Koerdistan groeide. Maar door een gebrek aan belangstelling op het internationale toneel na de Eerste Wereldoorlog voelden de Koerden zich vooral vergeten.

Het tij was echter aan het keren. Het politieke landschap van het Midden-Oosten veranderde door de ontwikkeling van twee autonome Koerdische regio's in Irak (1991) en Syrië (2012). Het ontstaan van beide regio's zorgde voor een hernieuwde hoop op Koerdische onafhankelijkheid bij de Koerdische natie. Beide gebieden maakten dezelfde ontwikkeling mee en werden steeds autonomer. Maar uiteindelijk ontstond er geen pan-Koerdische eenheid of staat. Anno 2015 hebben de Koerdische regio's in Irak en Syrië internationaal gezien veel aandacht op zich gevestigd door hun strijd tegen Islamitische Staat (IS).

De strijd tegen IS zorgde voor een heropleving van het Koerdische zelfvertrouwen en deed discussies over onafhankelijkheid weer opblazen.³ Nieuwe toekomstperspectieven ontstonden voor de autonome regio's en voor de algemene positie van de Koerden in het Midden-Oosten. Vanwege hun strijd tegen IS en de daaraan verbonden groeiende autonome macht, zijn deze twee Koerdische regio's in Syrië en Irak de focus van dit onderzoek. De centrale vraag luidt: verandert de status van de Koerdische staatsvorming in Irak en Syrië dankzij hun strijd tegen de Islamitische staat?

De term 'verandering' binnen deze vraag impliceert dat de periode vóór de strijd tegen IS anders zou zijn dan de periode tijdens of na de strijd. Om dit aan te tonen moet de geschiedenis van de Koerdische staatsvorming goed onderzocht worden. Met het woord 'status' doel ik op de huidige autonome positie die de Koerdische regio's binnen Syrië en Irak momenteel hebben. Ondanks deze positie blijft het Koerdische verlangen naar onafhankelijkheid bestaan. Als eerste is daarom een onderzoek naar de mogelijkheid van een vergelijking tussen de twee regio's belangrijk, waarna de afweging volgt of onafhankelijkheid en een pan-Koerdische staat überhaupt mogelijk zijn. Wanneer de Koerdische geschiedenis, de autonomie en de complexiteit rondom het onafhankelijkheidsideaal onderzocht zijn, wordt er nagegaan wat voor

resultaten de strijd tegen IS heeft geleverd. Als de strijd heeft gezorgd voor daadwerkelijke veranderingen, wat betekent dat dan voor de Koerdische toekomst?

KOERDISCHE STAATSVORMING

Op de conferentie van Lausanne in 1923 werd de kaart van het huidige Midden-Oosten getekend. Irak, Syrië en Turkije ontstonden, maar voor Koerdistan was geen plaats. Sinds Lausanne is de kwestie van de Koerdische onafhankelijkheid een complex en moeilijk vraagstuk. De beste mogelijkheid voor het ontstaan van een Koerdische staat was de creatie van twee min of meer verschillende autonome Koerdische zones binnen reeds bestaande landen. In 1991 riepen de Iraakse Koerden hun autonome regio in het noorden van Irak uit. Twee decennia later, in 2012, volgden de Syrische Koerden met de oprichting van hun autonome gebied in het noorden van Syrië. Verscheidene Midden-Oostenanalisten zoals Michael Gunter en Rodi Hevian verklaarden dat de Syrische Koerden hetzelfde pad insloegen als de Koerden in Irak,⁴ maar hoe vergelijkbaar waren deze twee

ontwikkelingen daadwerkelijk?

Het ontstaan van Irak en Syrië met een dominante Arabische heerschappij leidde tot een beleid waarbij sommige etnische en/of religieuze groeperingen onder de noemer 'minderheden' vielen. De Koerden waren de grootste minderheid in beide staten.⁵ Als gevolg hiervan kwamen zij gelijk in opstand tegen de nieuwe staten waarin zij zich opgesloten voelden. De regeringen in beide landen vonden dat de



Auteur onbekend, 'So why is Turkey so quiet in spite of Gul's ascent?' [<http://world-newsresearch.com/Turkey-conclusion.html>], geraadpleegd op 21 mei 2015.

Koerdische minderheden een bedreiging vormden en ondernamen verschillende onderdrukkende en discriminerende maatregelen. Toen in de jaren vijftig en zestig het *Arab Nationalism*⁶ als heersende politieke ideologie opkwam in beide landen, betekende dit voor de Koerden dat zij steeds meer gezien werden als landverraders en als bedreiging voor de staat.⁷ In Syrië leidde dit bijvoorbeeld tot de denationalisering van 120.000 Koerden, waardoor zij geen recht meer hadden op onderdak, werk, school en zorg. In Irak werden de Koerden direct aangevallen door de Anfal-campagnes van de staat aan het einde van de jaren tachtig. Tijdens de Anfal doodde de staat 100.000 Koerden met chemische wapens. Daarnaast deden beide staten verschillende pogingen tot 'Arabisering',

waarbij Arabieren grondgebied kregen in de Koerdische regio. Ook werd de Arabische taal opgedrongen aan de Koerden.⁸

Hoe ontwikkelde de positie van de Koerden in Irak zich verder? De uitputtende Irak-Iranoorlog van 1980 tot 1988 had de Irakese staat met grote schulden achtergelaten. Daarom besloot de Iraakse leider, Saddam Hoessein, de rijke oliestaat Koeweit binnen te vallen. Dit had twee belangrijke gevolgen. Ten eerste verloor Hoessein zijn Westerse bondgenoten die de actie zagen als agressie, terwijl zij ook voor hun oliereserves vreesden. Ten tweede werd in 1991 VN-resolutie 688 van kracht. Deze resolutie betekende dat Koerden werden beschermd tegen Saddams agressieve beleid door het creëren van een *safe haven zone*.⁹ Na de resolutie kwamen de Koerden in opstand tegen Saddam met steun van het Westen. Dat werd beantwoord met Irakees geweld jegens de Koerden, totdat de Verenigde Naties het Koerdische gebied in bescherming nam. Hierdoor namen de Koerdische *Peshmerga-troepen*¹⁰ de drie Koerdische provincies Duhok, Erbil en Sulaimaniye in. De Koerdische leiders in Irak, Massoud Barzani en Jalal Talabani, riepen vervolgens deze gebieden uit tot de autonome Koerdistan Regionale Overheid (KRG) binnen de federale Irakese staat.¹¹ Beide leiders kondigden vrije verkiezingen aan voor het parlement. Daarnaast werd de Peshmerga het officiële leger van de KRG. De KRG had volle politieke autonomie, maar economisch was ze nog afhankelijk van de regering in Bagdad. Daardoor bleef Saddam tot 2003 verschillende economische sancties uitoefenen tegen de KRG. Voor de Koerden bood de aanloop naar de Amerikaanse invasie van 2003 nieuwe mogelijkheden tot het verkrijgen van meer zelfstandigheid. Nog voordat de Verenigde Staten Irak wilden binnenvallen, werkten Barzani en Talabani aan een grondwet voor de KRG en een grondwet voor het federale Irak.¹² Na de afzetting van Saddam raakte de rest van Irak verwickeld in een machtsstrijd tussen sjiïeten en soennieten. De Koerden verstevigden hun autonomie en bouwden verder aan hun staat, waardoor de KRG de meest stabiele regio in Irak werd.

De ontwikkelingen in Irak dienden als een voorbeeld voor de Koerden in Syrië. Zij begonnen steeds meer hun ontevredenheid over het al-Assad regime te uiten, zichzelf politiek te organiseren en te protesteren. De grootste manifestatie leidde tot een conflict tijdens een voetbalwedstrijd in Qamishli in 2004.¹³ De (soennitische) Arabische supporters beledigden de Koerdische supporters en vice versa. Het conflict sloeg over naar alle Koerdische gebieden in Syrië. Toen het Syrische regime de veiligheidstroepen de opdracht gaf om op demonstranten te schieten, groeide het conflict en volgde een reactie vanuit de internationale politiek. Na Irak werd nu de Syrische regering voor de eerste keer op het matje geroepen wegens het beleid tegen de Koerden. Dit leverde verschillende culturele vrijheden op, zoals het gebruik van de Koerdische taal en de viering van het Koerdisch nieuwjaar, *Newroz*, dat voorheen verboden was.¹⁴ De Koerden bleven desondanks streven naar politieke vrijheid in Syrië, omdat hun politieke partijen en politieke demonstraties nog steeds verboden waren. De onderdrukte Koerdische politieke partijen zochten hun heil hierom buiten Syrië, zoals in de KRG. De Democratische Unie Partij (PYD) ontstond in 2003 en werd snel populair, ondanks het verbod van het Syrische regime op deze partij. Analist

Michael Gunter stelde dat de PYD zo populair was, omdat ze beter georganiseerd waren dan de andere Koerdische partijen van Syrië.¹⁵ Daarnaast stelde de analist Eva Savelsberg dat de PYD beschikte over goed getrainde strijdkrachten en een betere financiële positie.¹⁶ De PYD vervulde het verlangen naar politieke vrijheid van de Koerden in Syrië, omdat zij voor een democratische autonomie stonden in de Koerdische zones. Deze doelstelling kon de partij realiseren nadat de Arabische Lente oversloeg naar Syrië. De demonstraties tegen het regime eindigden echter in een burgeroorlog tussen het regeringsleger en de tegenstanders die zich het Vrije Syrische Leger noemen. Alle Koerdische partijen, met uitzondering van de PYD, organiseerden zich met steun van de Koerdische leider Barzani vanuit Iraaks-Koerdistan in de Koerdische Nationale Raad (KNC) en voegden zich bij het Vrije Syrische leger. De PYD werd bestempeld als vijand door zowel de Syrische staat als door Barzani, waardoor de partij in een strijd tegen het Syrische regeringsleger en het Vrije Syrische Leger terecht kwam. In de zomer van 2012 besloot Assad zijn troepen uit het Koerdische gebied terug te trekken om zich te kunnen concentreren op de oorlog in het binnenland van Syrië. De troepen van de PYD bleken ook te sterk te zijn voor het Vrije Syrische Leger. Na deze overwinning voor de PYD werden er lokale parlementen en regeringen gevormd voor de kantons Afrin, Kobane en Jazira, de Koerdische regio's in Syrië.¹⁷ Na een jaar van autonomie binnen deze regio's werd er een overkoepelende administratie samengesteld voor de Koerdische zones, met de naam Rojava (West-Koerdistan).¹⁸

Zo leidde de geschiedenis van de Iraakse en Syrische Koerden tot de oprichting van twee autonome regio's. Maar waren beide ontwikkelingen vergelijkbaar? Het antwoord hierop is niet eenduidig. Enerzijds bestonden er nu twee autonome regio's die min of meer stonden voor politieke onafhankelijkheid en economische afhankelijkheid binnen een federale staat. Anderzijds verschilden de ontwikkelingen van elkaar, want Rojava kwam op een andere manier tot stand dan de KRG. Het ontstaan van de KRG werd deels veroorzaakt door de VN-resolutie. Bij Rojava ontbrak een soortgelijke internationale steun bij de oprichting, want de autonome regio werd niet internationaal erkend. Daarnaast ontbrak bij Rojava ook een sterke lobbyende leider als Barzani. Een twistpunt blijft waarom deze ontwikkelingen slechts tot autonomie leidden en niet tot onafhankelijkheid.

HET ONTBREKEN VAN ONAFHANKELIJKHEID

Zoals besproken kwamen Rojava en de KRG op twee verschillende wijzen tot stand, maar de resultaten waren hetzelfde. Beide regio's bestonden als autonome staten binnen de staatsgrenzen van Irak en Syrië en hadden hun eigen parlement, regering en president. Pan-Koerdische eenheid en onafhankelijkheid ontbraken bij het ontstaan van beide regio's, maar na 2012 merkten analisten als Gunter een nieuwe houding bij Barzani op. Hij leek gericht op onafhankelijkheid door het aankondigen van een onafhankelijkheidsreferendum in de KRG.¹⁹ Is het mogelijk dat een Koerdische leider als Barzani door middel van interne politiek de Koerdische onafhankelijkheid wilde claimen?

Allereerst moet gekeken worden naar het ontbreken van pan-Koerdische

idealen in de formatie van de autonome regio's. Onderling was er geen sprake van Koerdische eenheid op grond van taal, geschiedenis en politiek. De Koerdische taal was verdeeld in verschillende dialecten en dit bemoeilijkte de onderlinge communicatie. Ook hebben de Koerden al ongeveer honderd jaar geen gemeenschappelijke geschiedenis meer. Hun geschiedenis verschilde van staat tot staat. Verder ontbrak een sterke politieke leider of partij die voor eenheid kon zorgen. Ondanks deze feiten kenden de Koerden een sterk saamhorigheidsgevoel, doordat zij onderdeel waren van de Koerdische natie.²⁰ Dit bewustzijn was echter niet genoeg voor sociale cohesie. Daarnaast verschilden de twee regio's in ideologisch opzicht veel van elkaar. Vanuit internationaal oogpunt bestond er ook geen steun voor de onafhankelijkheid van deze regio's, laat staan voor pan-Koerdische onafhankelijkheid. Het internationale systeem stemde niet voor het opbreken van bestaande staten en de daaruit resulterende conflicten.²¹ Daardoor wordt pan-Koerdische onafhankelijkheid door onderlinge onenigheid en het internationale systeem niet mogelijk gemaakt.

Kijkend naar de regio's op zichzelf, wordt duidelijk dat beide de voorwaarden voor onafhankelijkheid bezitten. Het federalisme in Irak bood de Koerden en Arabieren de mogelijkheid om hun eigen regionale regering op te stellen, met uitzondering van enkele specifieke machten die nog toebehoorden aan de centrale regering in Bagdad. De klassieke Montevideo-criteria worden vaak als de voorwaarden voor onafhankelijkheid aangehaald.²² Deze criteria stellen dat een gedefinieerd territorium, een permanente bevolking, een effectieve regering en de capaciteit om relaties aan te gaan met andere staten de mogelijkheden tot de onafhankelijkheid van een regio bepalen. De KRG voldeed aan deze voorwaarden. Onafhankelijkheid voor de KRG werd tegelijkertijd uitgesloten door de constitutieve theorie. Deze theorie stelt dat onafhankelijkheid alleen mogelijk wordt gemaakt door internationale erkenning.²³ Door de geopolitieke omstandigheden in het Midden-Oosten ontbrak deze erkenning voor de KRG. Regionale staten zagen Koerdische onafhankelijkheid als een bedreiging voor hun eigen territoriale integriteit, want deze staten vreesden voor problemen met hun eigen minderheden. Vooral de Turkse regering was niet blij met de autonome KRG en blokkeerde elk gesprek over een mogelijke onafhankelijkheid. Toen de KRG bewees dat ze alleen naar autonomie streefden, ontstond een bondgenootschap tussen de KRG en Turkije. Ook waren de Verenigde Staten van Amerika een grote actor in de onafhankelijkheidsdiscussie over de KRG.²⁴ De officiële opdeling van Irak zou leiden tot grote instabiliteit in Irak en de rest van het Midden-Oosten. Daarnaast wensten de VS haar relatie met Turkije niet in gevaar te brengen, want Turkije was een belangrijke bondgenoot voor de doelen van de VS in Europa en het Midden-Oosten. De externe omstandigheden leidden ertoe dat Barzani niet intern naar onafhankelijkheid kon streven, waardoor het onafhankelijkheidsreferendum ook niet meer plaats kon vinden.

De Koerdische regio in Syrië, Rojava, was nog nieuw vergeleken met de KRG in Irak en voldeed bij haar stichting slechts deels aan de klassieke criteria voor onafhankelijkheid. Het was een gedefinieerd territorium, had een permanente bevolking en een effectieve regering, maar had niet de capaciteiten om relaties

aan te gaan met andere staten. In tegenstelling tot de KRG werd Rojava's autonomie niet internationaal erkend. Rojava werd bestuurd door de PYD en deze partij was een vertakking van de *Partiya Karkeren Kurdistan (PKK)*.²⁵ Salih Muslim, leider van PYD, ontkende de banden met de PKK en stelde dat er alleen sprake was van ideologische gelijkenis. Alsnog leverde zijn verklaring niet de erkenning van Rojava's autonomie op. De Syrische Koerden wilden daarom vooral werken aan internationale erkenning voor hun autonome regio. In hun ideologie streefden zij niet naar onafhankelijkheid. In plaats daarvan wilde de PYD een vorm van federalisme in Syrië, net zoals in Irak.

Koerdische staatsvorming zal voorlopig een complex thema blijven. De sterke staten binnen de internationale gemeenschap beslissen wanneer een regio onafhankelijk kan worden. Hoewel er twee succesvolle autonome staten waren opgebouwd, konden de leiders door de internationale druk niet meer doen dan de autonomie ervan te verkondigen. De geopolitieke omstandigheden en de territoriale integriteit van bestaande staten werkten niet in het voordeel van een Koerdische onafhankelijkheid, maar de bedreiging van de Islamitische staat zette deze complexiteit weer op scherp.

ISLAMITISCHE STAAT EN DE KOERDEN

Op 3 augustus 2014 viel IS de stad Sinjar in de KRG aan, waardoor 200.000 Yezidi's gedwongen werden te vluchten. De Yezidi's zijn een Koerdische minderheid, die hun geloofsovertuiging vinden in een mix van het zoroastrianisme, islam en christendom. Ongeveer 50.000 Yezidi's dachten hun ontsnapping aan IS gevonden te hebben door het Sinjargebergte te beklimmen. De IS-soldaten omsingelden hierop het gebergte en belegerden de Yezidi's. Tijdens dit beleg bestond de kans tot genocide, want de Yezidi's kregen te maken met wereldwijde dehydratie en een hongersnood. Het genociderisico van de Yezidi's werd wereldwijd bekend en daarmee ook de gevaren van IS. Het gehele Koerdische volk mobiliseerde zich tegen het leed van de Yezidi's. De strijd van de Koerdische troepen tegen IS had belangrijke effecten op het Koerdische volk.²⁶ Was de strijd tegen de Islamitische Staat een zegen voor de Koerdische eenheid?

Om deze vraag te beantwoorden moet eerst het ontstaan van IS worden verklaard. Verschillende factoren hebben hiertoe geleid. De theorieën en beweringen lopen uiteen, waardoor niet één antwoord mogelijk is. Journalist en editor Graeme Woods stelde de vraag wat IS probeerde te doen.²⁷ In zijn onderzoek concludeerde hij dat IS een islam wilde installeren in navolging van Mohammeds voorbeeld. Hiervoor was de oprichting van het kalifaat een belangrijk onderdeel. IS wilde simpelweg terug naar de Middeleeuwen door letterlijk de eerste fase van de islam te herleven, stelde Woods. Daarom moest elke vorm van Westerse betrokkenheid en invloed gestopt worden. Woods stelde dat IS juist 'heel islamitisch' is, in tegenstelling tot de beweringen dat IS niets met de islam te maken had. Woods' analyse is al door een aantal analisten in twijfel getrokken. Verslaggever Jake Jenkins schreef dat Woods een 'important component of any faith tradition' vergat, namelijk interpretatie.²⁸ Ook professor in de religiewetenschappen C.K. Dagli stelde dat Woods de invloed van

interpretatie weglief:

‘What distinguishes the interpretive approach of groups like ISIS from others is not its literalism (Sufis are indeed the most “literal” of all such interpreters of the Quran) but its narrowness and rigidity; for the adherents of ISIS, the Quran means exactly one thing, and other levels of meaning or alternate interpretations are ruled out a priori. This is not literalism. It is exclusivism.’²⁹

Het ontstaan van IS had niet alleen een religieuze oorsprong. De Iraakse politiek en de regionale politiek speelden ook een belangrijke rol hierin. De Iraakse regering onder president Nouri al-Maliki voerde een sektarische sjiitische koers, wat leidde tot ontevredenheid en protest onder de soennitische Iraakse bevolking. Gestimuleerd door Maliki’s sektarisme, verplaatste Islamitische Staat van Irak (ISI) zich onder leiding van Abu Bakr al-Baghdadi vanuit Afghanistan. In Afghanistan verliep samenwerking met Al-Qaida niet door onenigheid, waardoor ISI zich concentreerde op de politieke instabiliteit in Irak. In 2011 begon ISI met aanvallen in Irak, wat de breuk tussen de soennieten en de sjiieten vergrootte.³⁰ Snel sloot een deel van de soennitische bevolking zich aan bij ISI. Daarnaast wenste de vroegere Ba’ath-partij van Saddam Hoessein graag terug te keren als machtigste partij, waardoor zij ISI ook zijn gang lieten gaan. Sommige oude Ba’ath-officieren voegden zich zelfs bij ISI.³¹ Dit conflict tussen soennieten en sjiieten in Irak was op internationale schaal ook van belang, waardoor ISI verder kon groeien. Iran steunde de Iraakse sjiieten om aan de macht te blijven. Saudi-Arabië en andere golfstaten wilden geen sjiitische gordel van Syrië, Irak en Iran, en daarom steunden zij elke soennitische beweging in Irak, waaronder ISI.³²

Daarnaast was de Syrische burgeroorlog een factor voor het ontstaan van IS. Toen de oorlog uitbrak in 2011, had ISI zich al gevestigd in Irak. Vervolgens besloten ze ook tegen Assad in Syrië te vechten. ISI transformeerde zich in Islamitische Staat van Irak en Syrië (ISIS), ofwel Islamitische Staat (IS). Ze zagen de alawitische - een liberale stroming van het sjiisme - regering in Syrië als seculier en wilden de ‘echte’ moslims bevrijden. ISIS bewees goed georganiseerd en gefinancierd te zijn toen het belangrijke Syrische gebieden innam. Op 29 juni 2014 verklaarde al-Baghdadi zichzelf de kalief van de Islamitische Staat van Irak en de Levant. De gebieden tussen de ingenomen territoria gaven zich over, waardoor een territoriale continuïteit ontstond voor Islamitische Staat.³³

Waarom viel IS de Koerden aan? Dit kwam, omdat IS tegen elke pro-democratische en seculiere beweging was. De Koerden waren pro-democratisch en seculier.³⁴ IS viel als eerste de provincie Nineveh aan en ging verder richting de Koerdische Zummar-regio, waar ze een grote bedreiging vormden voor de Yezidi’s in het Sinjar-gebied. Toen IS de Koerdische stad Makhmour bezette, kwam het dichtbij de Koerdische hoofdstad Erbil in de KRG. De Peshmerga waren een lange periode inactief geweest, want grote conflicten voor de Iraaks-Koerdische regio waren uitgebleven voor de komst van IS. Hierdoor waren de Peshmerga onvoldoende getraind en bewapend. Zij waren daardoor ook niet in staat om de Yezidi’s te bevrijden uit het Sinjargebergte.³⁵ Uiteindelijk bevrijdde de PKK de Yezidi’s door een veilige doorgang naar het gebergte te openen. Ook

al had de PKK minder mankracht en troepen, zij waren sterker dan de Peshmerga. Dat kwam, doordat de PKK de afgelopen twintig jaar in oorlog was geweest met Turkije. In het verleden hadden de Peshmerga (onder druk van Turkije) en de PKK elkaar bevochten, maar nu werkten ze samen in de verdediging van de Koerdische steden Mahkmour en Kirkuk in Iraaks-Koerdistan.³⁶

Kort nadat de strijd op gang was gekomen in Iraaks Koerdistan, werd ook Rojava grootschalig geraakt door IS. Vooral in Kobani werd veel gevochten



Toelichting: op de voorste zwarte poster vragen de vrouwen aandacht voor IS-aanval op de Yezidis in Sengal en zij vragen ook aandacht voor de Koerdische strijd om de stad Kobani. In de ogen van vele Koerden was de strijd tegen IS in Kobani een belangrijk moment.

Fotograaf onbekend, 'Fotostrecke: Demonstration in Deutschland für Kobane', in: Ahlulbayt News Agency (ABNA) [<http://de.abna24.com/service/pictorial/archive/2014/10/15/644628/story.html#>], geraadpleegd op 28-05-2015.

tussen de Koerden en IS. De PYD-troepen vochten voor de bescherming van de stad en de PKK-troepen schoten hen te hulp. De Peshmerga werd de doorgang naar Kobani, dat alleen via Turkije nog te bereiken was, geblokkeerd door de Turkse staat. Daarnaast waren er ook een aantal bewijzen opgedoken dat Turkije IS direct steunde tegen de Koerden. Onder internationale druk hief Turkije de blokkade van de KRG op, waardoor ook de Peshmerga in

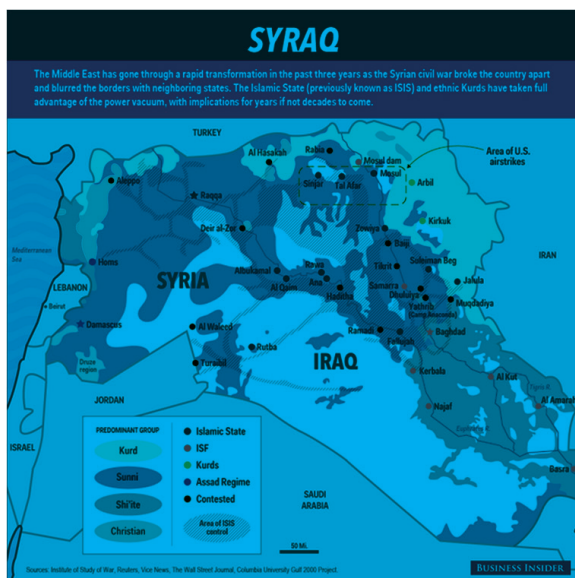
Kobani kon meevechten.³⁷ De eenheid van de Koerdische troepen zorgde voor de nederlaag van IS in Kobani.

Wat waren de resultaten van deze ontwikkeling? IS schaadde de territoriale integriteit van Irak en Syrië. Analisten zoals Wietse van der Berg en Ibrahim al-Marashi zien hierin het ontstaan van een zone genaamd 'Syraq' (Syrië en Irak samengevoegd, zie illustratie).³⁸ Syraq was niet een nieuw land, maar eerder een aanduiding voor een gefragmenteerde zone met flexibele grenzen. De regio was verdeeld tussen verschillende groeperingen en bewegingen die hun claims maakten op bepaalde gebieden. Er waren drie soennitische zones ontstaan: het IS-kalifaat, de soennitische gebieden in Irak en de gebieden onder controle van het Vrije Syrische Leger.³⁹ Alleen IS was grensoverschrijdend. Daarnaast maakten de sjiitische gebieden van de Iraakse regering en de sjiitische/alawitische gebieden van het Syrische regime deel uit van Syraq. Zij verenigden zich niet om samen IS te bestrijden.

Syraq beschikte nu ook over twee Koerdische regio's. De regio's vormden geen Koerdisch blok onder leiding van één leider, één parlement etc. President Barzani was geen leidersfiguur voor de Koerden in Rojava en president Muslim was geen leider voor de Koerden in de KRG. Daarnaast was er geen

overeenstemming in het politieke systeem van de beide regio's. Sinds 2013 volgde de PYD Abdullah Öcalans (de gevangengenomen PKK-oprichter) ideologie, gebaseerd op 'democratisch confederalisme'. Deze ideologie bestond uit etnische pluraliteit, lokale democratie, feminisme en ecologie. Het beleid van de KRG verschoof echter van democratie naar conservatisme. Tot slot bleven de

cultureel-historische verschillen bestaan. Tegelijkertijd vond echter ook een verandering plaats onder de Koerden. Ondanks de onderlinge verschillen hadden ze nu een gemeenschappelijke vijand, waardoor een soort eenheid ontstond. De PKK, de PYD en de Peshmerga zetten hun onenigheid opzij om te vechten voor de Koerdische veiligheid. De strijd om Kobani werd zelfs een symbool van het decennialange leed van de Koerden.⁴⁰ Bovendien werd Rojava gezien als een bondgenoot van het Westen in de strijd tegen IS. Een aantal westerse landen hebben ook vraagtekens geplaatst bij de positie van de PKK op



M. B. Kelley, 'America's Top Military Officer Explained The Big ISIS Problem In One sentence', In: Business Insider, gepubliceerd op 24 augustus 2014. [http://www.businessinsider.com/martin-dempsey-on-the-isis-problem-2014-8?IR=T], geraadpleegd op 08-06-2015.

de internationale terroristenlijst. Dus enerzijds ontstond een eenheid onder de Koerden, maar anderzijds bleven er tegenstrijdigheden bestaan. De ontwikkelingen omtrent de Koerden kunnen belangrijke gevolgen hebben voor de toekomst van het Midden-Oosten.

CONCLUSIE

De KRG en Rojava verstevigden hun autonome staat. De regio's hadden verschillend paden genomen richting autonomie, maar konden geen onafhankelijkheid verkrijgen vanwege de internationale politiek. Wel namen ze een belangrijke positie in in de strijd tegen IS. Ondanks de verschillen tussen het Koerdische volk bracht deze strijd een eenheid en zelfvertrouwen. Deze eenheid was een militaire alliantie in de strijd. De Koerdische eenheid werd dus aangemoedigd door de strijd tegen IS, maar in de Koerdische staatsvorming veranderde desalniettemin niet veel. Gesprekken over onafhankelijkheid werden uitgesteld en de KRG en Rojava konden op politiek vlak niet tot een overeenkomst komen.

De KRG zelf zal waarschijnlijk meer economische vrijheid opeisen van de regering in Baghdad. Ook verwacht ik dat Rojava's autonomie erkend gaat worden in de toekomst nu het ook een belangrijke bondgenoot vormt in de strijd. De Koerdische regio's en het Koerdische volk zullen langer op de internationale agenda blijven staan, waardoor de Koerden actiever kunnen zijn in de regionale politiek. Of IS in de nabije toekomst verslagen zal worden, valt niet te voorspellen, maar de balans van het Midden-Oosten is in ieder geval veranderd ten voordele van de Koerden.

Ceren Özkan heeft vorig jaar haar bachelor Geschiedenis afgerond. Na een tussenjaar gaat zij in september starten aan de master International Studies aan Universiteit Leiden. Haar interesse gaat uit naar het Midden-Oosten en in het bijzonder de Koerdische regio.

NOTEN

- 1 M.R. Izady, *The Kurds: a Concise Handbook* (Washington 1992), 28.
- 2 D. McDowall, *A Modern History of the Kurds* (New York 1996), 8-14.
- 3 D. Filkins, 'The Fight of Their Lives', *The New Yorker*, gepubliceerd op 29-09-2014. <http://www.newyorker.com/magazine/2014/09/29/fight-lives>, geraadpleegd op 05-05-2015.
- 4 M.M. Gunter, 'The Kurdish Spring', *Third World Quarterly* 34:3 (2013), 12; E. Savelsberg, 'Syrian-Kurdish Movements: Obstacles Rather Than Driving Forces for Democratization', in: D. Romano and M. Gurses (ed.), *Conflict, Democratization, and the Kurds in the Middle East* (New York 2012), 3; R. Hevian, 'The Resurrection of Syrian Kurdish Politics', *Middle East Review of International Affairs* 17:3 (2013).
- 5 J. Tejel, *Syria's Kurds: history, politics and society* (New York 2009), 8.
- 6 Arabisch nationalisme is een ideologie die staat voor een eenheid van alle Arabieren in één grote Arabische natiestaat. Tot op zekere hoogte is het een seculiere ideologie die zorgde voor een eenheid tussen de soennitische en sjiiitische Arabieren. Het resultaat van Arabisch nationalisme was dat niet-Arabieren onderaan de sociale ladder kwamen te staan en zij gedwongen werden tot assimilatie of migratie.
- 7 H. Montgomery, *The Kurds of Syria: An Existence Denied* (Berlin 2005), 8; O. Yesiltas, 'Iraq, Arab Nationalism, and Obstacles to Democratic Transition', in: D. Romano and M. Gurses (ed.), *Conflict, Democratization, and the Kurds in the Middle East* (New York 2012), 45.
- 8 M.G. Gunter, 'A de facto Kurdish State in Northern Iraq', *Third World Quarterly* 14:2 (1993), 295-296.
- 9 UN: Resolution 688, gepubliceerd op 05-04-1991, <http://fas.org/news/un/iraq/sres/sres0688.htm>, geraadpleegd op 16-03-2015.
- 10 Peshmerga is de benaming voor de Koerdische guerrillatroepen in Iraaks Koerdistan, die vanaf de bergen Saddams regime bevochten. Het betekent

letterlijk 'gedurfde dood', verwijzend naar hun bereidheid te sterven voor Koerdische vrijheid.

- 11 Gunter, 'de facto Kurdish state', 295-319; G.E. Fuller, 'The Fate of the Kurds', *Foreign Affairs* 72:2 (1993), 113.
- 12 M.M. Gunter, 'Kurdish Future in a Post-Saddam Iraq', *Journal of Muslim Minority Affairs* 23:1 (2003), 11-14, aldaar 12.
- 13 R. Lowe, 'The Syrian Kurds: A People Discovered', *Middle East Programma* 6:1 (2006), 3.
- 14 Het Koerdisch nieuwjaar, Newroz, wordt altijd op 21 maart gevierd, als de lente officieel van start gaat. Het is een feestdag afkomstig van het zoroastrisme. Newroz betekent letterlijk 'nieuwe dag', maar het refereert naar een nieuw tijdperk, een nieuw begin. Het feest staat symbool voor de Koerdische strijd tegen onderdrukking. Meer dan 2000 jaar geleden viel het Koerdische volk onder heerschappij van het Perzische rijk. Op 21 maart kwam het Koerdische volk in opstand tegen de Perzische heerser door massaal de bergen in te trekken. Na het succesvolle verzet stak het volk grote vuren aan, het Newroz vuur. Nu nog steeds wordt Newroz met een groot vuur gevierd. Er wordt om het vuur heen gedanst en over het vuur heen gesprongen. Het vuur springen betekent het nieuwe jaar in springen en alles van het voorafgaand jaar achterlaten in het vuur. Ook betekent Newroz nog steeds een verzet van het Koerdische volk tegen de onderdrukking. Koerden hebben zich altijd hevig verzet tegen het verbod op Newroz.
- 15 Gunter, 'The Kurdish Spring', 452.
- 16 Savelsberg, 'Syrian-Kurdish Movement', 99.
- 17 R. Ziadeh, 'The Kurds in Syria: Fuelling Separatist Movement in the Region?', *United States Institute of Peace, Special Report* (2009), 2.
- 18 R. Lowe, 'The Emergence of Western Kurdistan and the Future of Syria', in: D. Romano and M. Gurses (ed.), *Conflict, Democratization, and the Kurds in the Middle East* (New York 2012), 229.
- 19 Gunter, 'The Kurdish Spring', 445.
- 20 G.E. Fuller, 'The Fate', 109.

- 21 Watts, 'Democracy and Self-Determination', 149.
- 22 J. Crawford, *The Creation of States in International Law* (Oxford 2007), 45.
- 23 B. Coggins, *Power Politics and State Formation* (Cambridge 2014), 16.
- 24 Nieuwsbericht: 'Syria's Kurds Seek Autonomy, but Turkey, U.S. Object', auteur onbekend, gepubliceerd op 06-02-2015. <http://www.worldbulletin.net/haber/154479/syrias-kurds-seek-autonomy-but-turkey-us-object>, geraadpleegd op 21-03-2015.
- 25 Vanuit de bergen in Iraaks-Koerdistan strijden de guerrillatroepen van de PKK voor Koerdische vrijheid in Turkije. Partiya Karkeren Kurdistan betekent letterlijk Koerdische Arbeiderspartij. De leider, Abdullah Öcalan, was in de jaren negentig gevangen genomen door de Turkse staat. Onder Turkse druk heeft de NAVO de PKK op de internationale terroristenlijst geplaatst.
- 26 Onder meer: R. Fisk, 'War With ISIS: the Forgotten, Plucky Kurds under Siege in their Enclave on Syria's Border with Turkey', *The Independent*, 13-11-2011, <http://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/war-with-isis-the-forgotten-plucky-kurds-under-siege-in-their-enclave-on-syrias-border-with-turkey-9859809.html>, geraadpleegd op 05-05-2015; R. Hoppe e.a., 'The Kurds' Lonely Fight against IS terror', *Der Spiegel*, 29-10-2014, <http://www.spiegel.de/international/world/kurdish-fight-against-islamic-state-could-fundamentally-change-region-a-999538.html>, geraadpleegd op 06-05-2015.
- 27 G. Woods, 'What ISIS Really Wants', *The Atlantic*, maart 2015, <http://www.theatlantic.com/features/archive/2015/02/what-isis-really-wants/384980/>, geraadpleegd op 06-06-2015.
- 28 J. Jenkins, 'What the Atlantic Gets Dangerously Wrong about ISIS and the Islam', *ThinkProgress*, 18-02-2015, <http://thinkprogress.org/world/2015/02/18/3624121/atlantic-gets-dangerously-wrong-isis-islam/>, geraadpleegd op 08-05-2015.
- 29 C. K. Dagli, 'The Phony Islam of ISIS', *The Atlantic*, 27-02-2015, <http://www.theatlantic.com/international/archive/2015/02/what-muslims-really-want-isis-atlantic/386156/>, geraadpleegd op 08-05-2015.
- 30 Stansfield, 'The Islamic State, Kurdistan Region and the Future of Iraq: assessing UK policy options', *International Affairs* 90:6 (2014), 1333.
- 31 Ludo de Brabander, *Drie redenen waarom ISIS niet uit de lucht komt vallen* (Kurdish institute of Brussels, Brussels 2014). Bundelpublicaties, op 11 augustus 2014, <http://www.kurdishinstitute.be/3-redenen-waarom-isis-niet-uit-de-lucht-komt-vallen-ludo-de-brabander/>.
- 32 C.J. Werleman, 'Can we finally admit the Sunni-Shiite conflict has nothing to do with Islam?', *Middle East Eye*, 24-04-2015, <http://www.middleeasteye.net/columns/can-we-finally-acknowledge-sunni-shiite-conflict-has-nothing-do-islam-1582292215>, geraadpleegd op 05-05-2015.
- 33 A.S. Hashim, 'The Islamic State: From Al-Qaeda affiliate to Caliphate', *Middle East Policy* 11:4 (2014), 79; D.L. Phillips, 'ISIS Crisis', *American Foreign Policy Interests* 36:6 (2014), 352.
- 34 Phillips, 'ISIS Crisis', 354.
- 35 ISIS zag de Yezidi's als duivelaanbidders. Hoppe, R., e.a., 'Kurds' Lonely Fight against IS terror', in: *Der Spiegel*, 29-10-2014, <http://www.spiegel.de/international/world/kurdish-fight-against-islamic-state-could-fundamentally-change-region-a-999538.html>, geraadpleegd op 06-05-2015.
- 36 L. Hofman, 'Wat betekent IS voor de Koerden?', *De Correspondent*, 22-10-2014. <https://decorrespondent.nl/1943/Wat-betekent-IS-voor-de-Koerden-/139437452-6d4548cd>, geraadpleegd op 03-05-2015.
- 37 Phillips, 'ISIS Crisis', 355; Hoppe, 'Kurds' Lonely Fight'; Fisk, 'War With ISIS', geraadpleegd op 13-10-2014.
- 38 W. Van der Berg, Koerden, het verleden en de toekomst. Lezing, Utrecht, op 16 maart 2015; Al-Marashi, 'Iraqi in turmoil', geraadpleegd op 17-06-2015.
- 39 Van der Berg, Koerden het verleden en de toekomst. Lezing, Utrecht, op 16 maart 2015.
- 40 K. Cuvelier, *Yezidi vluchtelingen uit Shengal getuigen* (Kurdish Institute of Brussels, Brussels 2014), 14-15.